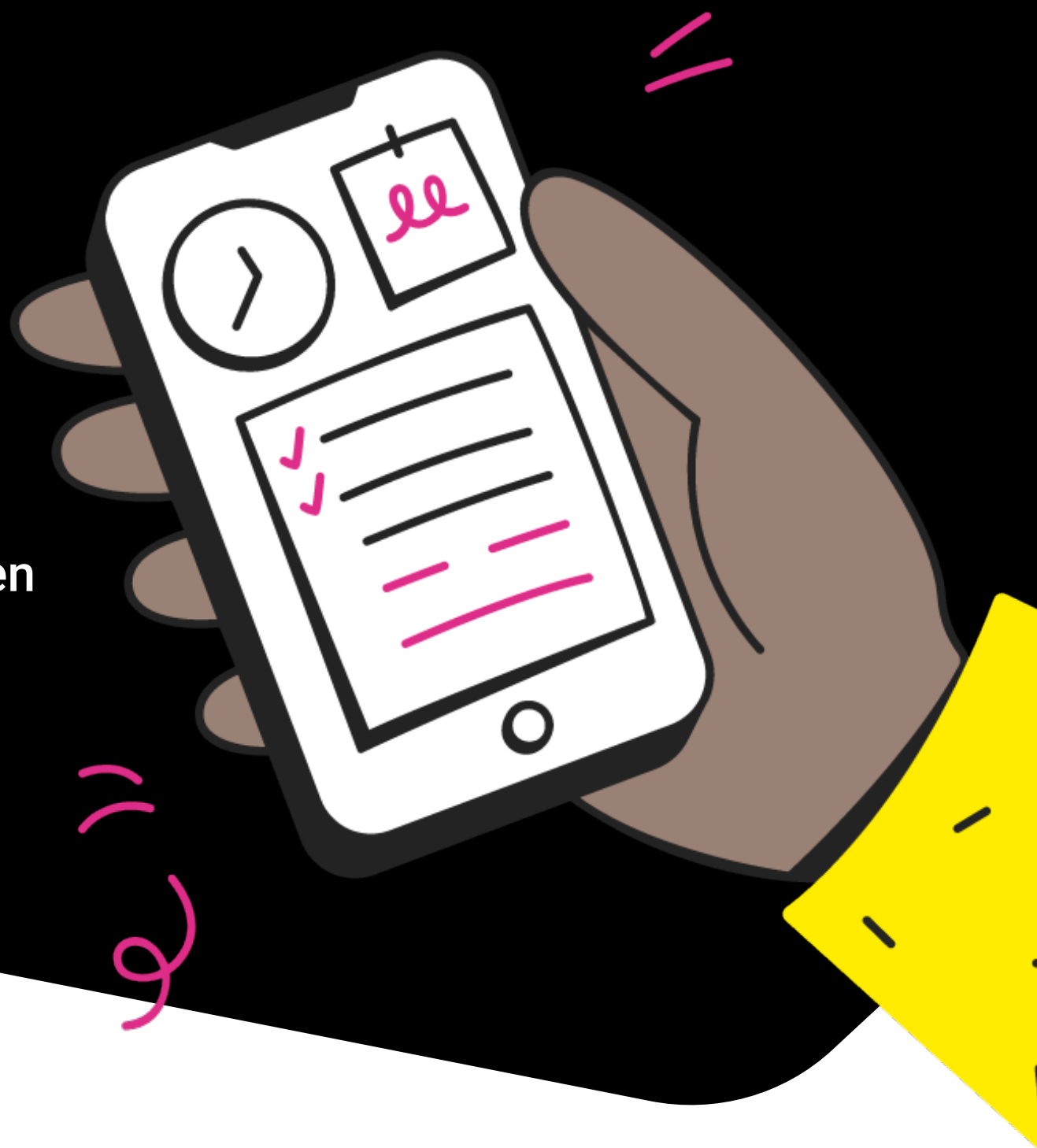

Routewijzer

Opbrengsten en handreikingen vanuit de betrokkenheid van OZJ bij de doorbraakaanpak

Onder-
steunings-
team

ZORG
SAMEN STEEDS BETER
VOOR DE
JEUGD

Inhoudsopgave

Klik op één van de hoofdstukken hieronder om er direct naartoe te gaan.

Inleiding

De regionale expertteams & bovenregionale expertisenetwerken:
vanuit verbinding samen tot passende zorg komen

Wet- en regelgeving:
de weg vinden in het doolhof van wetten en regels

Leren van casuïstiek:
de ezel en het wiel

Complexe scheidingen:
grote impact op het werk en de rol van betrokken professionals

Het digitale spoor bijster:
de do's en don'ts van het presenteren van relevante informatie aan je doelgroep

Waarderend onderzoeken:
een andere focus op communicatie en verandering

Let op: Wil je terug naar deze inhoudsopgave wanneer je op een andere pagina zit? Klik op dit icoon op de pagina en je bent weer hier!

Inleiding

Welkom in de Routewijzer! De Routewijzer is een bundeling van alle opbrengsten die tijdens de [doorbraakaanpak](#) zijn opgehaald. Het is bedoeld als handig naslagwerk voor jeugdbeschermers en hun samenwerkingspartners die samen verantwoordelijk zijn voor die vele jeugdigen met een hulpvraag, waar we als maatschappij nog niet 1-2-3 het antwoord op (lijken te) hebben.

Achtergrond

Oktober 2020 verscheen de '[Voortgangsrapportage kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd](#)' van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid. Hierin werd geconcludeerd dat er nog altijd kinderen met een beschermingsmaatregel zijn die te lang moeten wachten op jeugdhulp. De inspectie riep naar aanleiding daarvan de jeugdzorgregio's op om tot een doorbraakaanpak te komen. In de periode 2021-2022 heeft het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ), te weten het team oppakken en leren van complexe casuïstiek (tOLCC), de regionale expertteams en GI's hierin ondersteund.

Totstandkoming Routewijzer

In dit proces merkten we dat veel Jeugdbeschermers en samenwerkingspartner worstelen met, of vragen hebben over veelal dezelfde thema's. Veel dingen rijkten we dan ook aan verschillende personen aan, of bespraken we regelmatig in kleinere groepen en samenstellingen. Op basis hiervan kwamen we tot het besef dat het bundelen van al onze kennis en ervaring in de vorm van deze routewijzer helpend zou kunnen zijn. Een product waarin we de meest voorkomende besproken thema's hebben samengevat en voorzien van links en doorverwijzingen naar uitgebreidere informatie.

Hiermee lossen we niet alles op

In deze routewijzer vind je een verdieping op thema's als complexe scheidingen, wet- en regelgeving, de leeropbrengsten uit casusevaluaties, een handreiking voor zowel informatievoorziening, en een inleiding in hoe Waarderend Onderzoeken kan helpen om op een andere manier naar hulpvragen van jeugdigen te kijken. Echter, dit alles geeft alles helaas geen antwoord op de vragen waar jeugdbeschermers en het netwerk om hen heen op dit moment het meest mee worstelen; hun (te) grote caseload, het totale gebrek aan uniformiteit in de administratieve processen bij gemeenten, de wachtlijsten, de stroperige aanmeldprocedures bij zorgaanbieders, het verloop in medewerkers, en de negativiteit die ze vanuit alle hoeken elke dag het hoofd moeten bieden.

Vragen en behoeften die helaas veel te groot zijn voor OZJ om de verlossende oplossing voor te bieden. Er we geloven dat we pas op het moment dat we daar gezamenlijk als maatschappij een transformatie in kunnen doormaken, een flinke stap vooruit kunnen zetten in het verbeteren van de jeugdzorg, en het daarin ontzorgen van de professionals die die zorg bieden. Tot die tijd, en hopelijk ook na die tijd, biedt hetgeen we met deze Routewijzer aanbieden, misschien de nodige inspiratie en verdieping.

Leeswijzer

Iedere pagina beschrijft een onderwerp, aangevuld met doorverwijzingen naar specifieke website, documenten of tools. Wanneer je op deze roze links klikt ga je er [direct naartoe](#).

Een mooie aanvulling

We hebben als OZJ ook een handig digitaal Werkboek Jeugdhulp gemaakt dat recent [in een nieuwe, herziene versie is gepubliceerd](#).

Regionale expertteams & bovenregionale expertisenetwerken: vanuit verbinding samen tot passende zorg komen

Veel van de hulpvragen van jeugdigen die onder de hoede zijn van jeugdbeschermers, kunnen door hen opgepakt worden met hulp van een ondersteuningsstructuur die regionaal al opgebouwd is, maar nog niet altijd bij hen bekend is. Vanaf 2019 heeft het OZJ mede daarom de jeugdzorgregio's ondersteund in het komen tot een goede, zichtbare en stevige structuur voor het mee helpen oplossen van hulpvragen van jeugdigen, die niet met het standaard aanbod beantwoord kunnen worden. In deze structuur wordt voorzien door middel van de regionale expertteams jeugd. Sommige regio's beschikten al over zo'n regionaal expertteam (RET), andere regio's hadden nog hulp nodig bij de inrichting van hun (nieuwe) team.

Aanvullend op deze RET's zijn in 2020, op initiatief van het ministerie van VWS, 8 bovenregionale expertisenetwerken (BEN's) opgezet. Zij zijn ondersteunend aan zowel de RET's als de betrokken partijen binnen jeugdhulp.

Inmiddels, halverwege 2022, heeft elke regio haar RET, en zijn er 8 BEN's. Zij faciliteren de RET's en betrokken partijen binnen jeugdhulp in hun regio's op overstijgende thema's zoals de kennis- en leerfunctie, en die financiële middelen tot hun beschikking hebben om waar nodig maatwerk in hulp en zorg te kunnen bekostigen.

De afgelopen tijd is de verbinding tussen de GI's en de RET's verbeterd. De RET's zijn zichtbaarder geworden voor de jeugdbeschermers, en de doorbraakaanpak heeft eraan bijgedragen dat casuïstiek samen kon worden opgepakt en in veel gevallen tot passende hulp heeft geleid voor jeugdigen.

Voor de RET's die al verder zijn in hun professionalisering hebben de wens uitgesproken in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken te willen worden bij casuïstiek, ook bij die vragen die onder de hoede van de Jeugdbescherming zijn. Het gebeurt nog regelmatig dat een RET pas wordt betrokken als er al sprake is van een crisis, of vlak daarvoor, waardoor er veel mogelijkheden en toegevoegde waarde, door het RET te betrekken, blijven liggen. In een vroeg stadium samen optrekken verhoogt de kans op passende hulp, en verkleint het risico op escalatie.

De regionaal opererende GI's kennen inmiddels de weg naar 'hun' RET's. Maar waar de hulpvraag van een jeugdige bovenregionaal beantwoord moet worden, of een GI landelijk opereert, is het handig om alle informatie bij elkaar te hebben:

- [een compleet overzicht van de 42 RET's en hun mailadressen](#)
- [meer informatie over de taakstelling van de RET's](#)
- [meer informatie over de 8 BEN's](#)

Wet- en regelgeving: de weg vinden in het doolhof van weten en regels

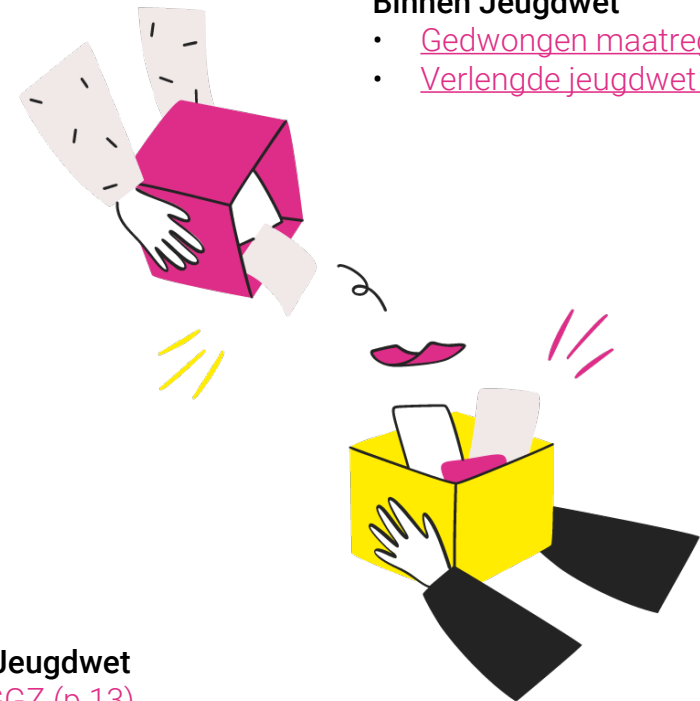

Wanneer we het hebben over een hulpvraag van een jeugdige waarvoor geen standaard antwoord/aanbod is, passeert meestal het onderwerp 'wet- en regelgeving' de revue. Voor de meeste hulpvragen is het namelijk een hele toer om vast te stellen welke wet- en regelgeving geldt. Aanvullend is, voor de hulpvragen waarvoor eventuele indicaties aangevraagd moeten worden, ook het aanvragen hiervan iedere keer veel uitzoek- en papierwerk. Voor veel GI's blijkt het vergaren van deze kennis en de administratieve rompslomp dermate arbeidsintensief, dat zij ervoor kiezen om een aantal ondersteunende jeugdbeschermers dit als primaire taak te geven.

In de diverse casusevaluaties die OZJ heeft verzorgd, was wet- en regelgeving met stip op nummer 1 het knooppunt dat volgens de betrokken professionals verhinderde dat er passende hulp kon worden geboden. Het 'gedoe' met wet- en regelgeving blijkt in een aantal gevallen zelfs te leiden tot handelingsverlegenheid bij professionals. Ze ervaren te strakke kaders en vragen af en toe zelfs onnodig indicaties aan, vanuit de hoop en verwachting dat passend aanbod dan binnen bereik komt. Terwijl het eigenlijk andersom zou moeten zijn: de behoefte en vraag van een jeugdige is altijd centraal, en vanuit daar wordt gekeken naar welke wet- en regelgeving hier het beste ondersteuning aan kan bieden.

Gelukkig is er ook een andere beweging zichtbaar: steeds meer professionals zien de ruimte in de wet- en regelgeving, en ervaren dat er veel meer mogelijk is binnen de gestelde kaders dan altijd wordt aangenomen. Wat dat betreft is het toepassen van de mogelijkheden binnen de verschillende wetten, regels en maatregelen ook vaak een kwestie van het anders durven kijken naar de vraag.

Om diegenen die te maken hebben met hulpvragen van jeugdigen, en daarin regelmatig door de bomen het bos niet meer zien, hebben we een praktische handreiking gemaakt voor de meest voorkomende wet- en regelgeving en hun (on-)mogelijkheden;

Binnen Jeugdwet

- [Gedwongen maatregelen \(p.5\)](#)
- [Verlengde jeugdwet \(p.5\)](#)

Buiten Jeugdwet

- [WvGGZ \(p.13\)](#)
- [Wzd \(p.20\)](#)
- [WLZ \(p. 115\)](#)
 - Voor advies en hulp bij alles omtrent WLZ in de regio: [informatie zorgkantoren](#)
- [WMO](#)

Leren van casuïstiek: de ezel en het wiel

Eind 2020 werd het OZJ, tOLCC, voor het eerst benaderd met een verzoek voor het begeleiden van een casusevaluatie.

Na deze eerste evaluatie volgden er tientallen meer. Inmiddels hadden we een aanpak ontwikkeld die uitging van knooppunten en succesmomenten. Deelnemers gaven aan de neutrale en ontschuldigende manier van begeleiden in deze evaluaties op prijs te stellen. Onze aanpak is gaandeweg verder verrijkt (want ook wij bleven leren in onze begeleiding) en onder andere ook ingezet bij de casuïstiek die was aangemeld binnen de doorbraakaanpak.

We hebben als tOLCC 11 casussen binnen de doorbraakaanpak zeer uitgebreid gevolgd, en zowel tussentijds als achteraf grondig geëvalu-

eerd. Uit deze evaluaties bleek keer op keer hoe belangrijk het is om in de hectiek van elke dag, met hoge werkdruk en een zware caseload, toch tijd te maken om bewust stil te staan. En hoe belangrijk het is om samen het gesprek te voeren over hoe het proces rond een casus is gegaan, wat daarin beter kan en wat daarin succesvol was en dat breed te delen. Zodat we kunnen stoppen met ons hoofd stoten aan steeds dezelfde steen. En zodat we het wiel niet overal opnieuw uit te hoeven vinden.

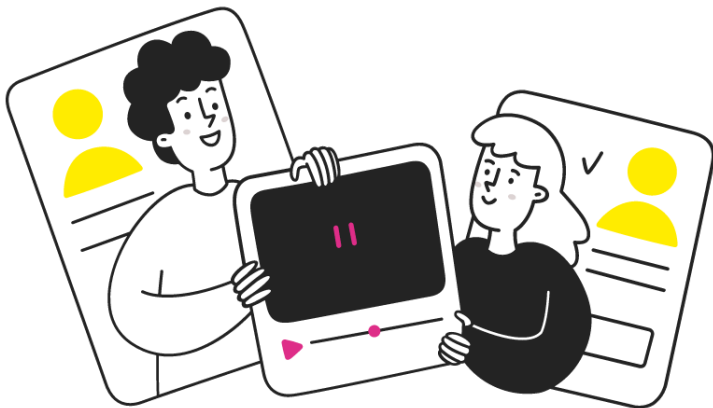
Over het leren van casuïstiek heeft OZJ verschillende producten gemaakt:

Specifiek over de doorbraakaanpak

- [Het rapport over de casuïstiek die in de doorbraakaanpak is opgepakt en uitgebreid geëvalueerd](#)

Andere producten

- [Het hoofdstuk evalueren in het werkboek \(p.41\)](#)
- [Het rapport over de opbrengsten uit 1,5 jaar casusevaluaties](#)
- [Het rapport over opbrengsten en aanbevelingen uit het project JeugdzorgPlus](#)

Complexe scheidingen: grote impact op het werk en de rol van betrokken professionals

De stress en chaos die een scheiding met zich meebrengt, ontwricht en brengt een gezin in transitie. Dat is normaal. Het vraagt van ieder gezinslid tijd om een hernieuwd evenwicht te vinden. Meestal komt het nieuwe gezin gelukkig zelf tot een nieuwe balans. Maar helaas heelt bij een deel van de scheidingen de tijd de wonden niet en blijft er 1- of 2-zijdig stille, of actieve strijd. En hoe goed de pedagogische vaardigheden van ouders ook zijn, en hoezeer de fysieke veiligheid van het kind ook geborgd is, kinderen lijden onder een destructieve ouderrelatie. Zij kunnen angstig of eenzaam worden, en vaak op latere leeftijd zelf problemen in relaties gaan ervaren. In deze gevallen kan professionele begeleiding helpen. Echter, deze begeleiding blijkt niet altijd effectief, om verschillende redenen.

Een mogelijkheid om te voorkomen dat professionele begeleiding haar doel mist, is om vanuit het sociaal domein eerder én effectiever in te zetten op meervoudige betrokkenheid.

Over deze meervoudige betrokkenheid, de valkuil van de dramadriehoek en het belang van echt contact verscheen vanuit OZJ het document '[Van afstand naar verbinding](#)'. Naast een heldere visie op dit thema biedt dit document ook vele praktische handvatten en tools die door de professional ingezet kan worden om deze gezinnen op een goede manier te kunnen ondersteunen.

Binnen het onderwerp complexe scheidingen is ouderverstoting een apart thema. De problematiek en dynamiek die speelt bij ouderverstoting is voor veel professionals nog onbekend terrein en die onbekendheid zorgt soms voor verergering van de situatie in een gezin, in plaats van verbetering.

In samenwerking met een verstoten moeder, en een deskundige op ouderverstoting schreef OZJ [een artikel dat beoogt wat meer kennis en praktische handvatten te brengen.](#)

Het digitale spoor bijster: de do's en don'ts van het presenteren van relevante informatie aan je doelgroep

Een veelgehoorde opmerking van ouders en jongeren met een hulpvraag, is dat ze het moeilijk, zo niet onmogelijk vinden om online de voor hun vraag relevante informatie te vinden. Een steekproef die we zelf deden op dit gebied, leverde hetzelfde resultaat op.

We schakelden daarom de hulp in van een onderzoeksbureau dat vergelijkbaar onderzoek had gedaan voor de langdurige zorg en zij deden een eerste verkenning. Zij kwamen erachter dat er nog maar nauwelijks onderzoek is gedaan naar de kwaliteit, vindbaarheid, leesbaarheid en beschikbaarheid van informatie over jeugdhulp, specifiek voor de wat meer ingewikkelde hulpvragen.

Zij verkenden de informatievoorziening van de gemeentelijke- en rijksoverheid, zorgaanbieders en andere bij jeugdhulp betrokken partijen. De conclusie van deze verkenning was: de kwaliteit, vindbaarheid, leesbaarheid en beschikbaarheid verschilt onderling enorm, maar gemiddeld is deze onder de maat.

Tegelijkertijd realiseren we ons dat veel vragen niet beantwoord kunnen worden op een website, zeker als er sprake is van een meer- of anderszins wat ingewikkelder behoefte. En dat om echt advies te kunnen krijgen en verder geholpen te kunnen worden, persoonlijk contact tussen ouders, jongeren en professionals het belangrijkste is. Echter, helaas bleken ook die mogelijkheden erg beperkt. Daarbij start het leggen van contact bij het (online) vinden van de juiste contactgegevens, inclusief informatie over wie je waarvoor kan benaderen.

De bevindingen van het onderzoeksbureau, inclusief hun aanbevelingen, praktische handvatten om te verbeteren, en 'de behoeftefontein' van hen die informatie zoeken, zijn gepubliceerd in een drietal producten:

- [Rapport Het Digitale Spoor Bijster](#)
- [Factsheet Het Digitale Spoor Bijster](#)
- [Behoeftenfontein](#)

Waarderend onderzoeken: een andere focus op communicatie en verandering

Tot slot van deze routewijzer iets meer informatie over waarderend onderzoeken. Niet omdat we deze methodiek/andere manier van communiceren en veranderen actief hebben toegepast in de doorbraakaanpak. Wel omdat het wat ons betreft een waardevol alternatief kan zijn voor hoe we nu meestal met elkaar, en met casuïstiek omgaan.

We, en onze hersenen, zijn 'bedraad' om ons vooral te focussen op het negatieve. Dit is logisch. Vanuit onze oorsprong zijn onze hersenen alert op gevaar en ongemak, en dat dragen we nog steeds met ons mee. Als je kijkt naar onze opbrengsten van 1,5 jaar casusevaluaties, zien we dat ook terug. Heel veel knooppunten, en veel minder succesmomenten.

Echter, onze focus op knooppunten, en dat wat niet goed gaat, helpt niet in onze ambitie om dingen te verbeteren. Sterker nog, deze focus verlamt in veel gevallen omdat negativiteit drempels tot transformatie verhoogt, en creativiteit om 'uit de doos te denken' in de kiem smoort.

In 2021 is het project WEL in Ontwikkeling gestart, om kinderen die zijn uitgevallen uit onderwijs en die daarom zijn vrijgesteld, of vallen onder het absoluut verzuim, weer perspectief te bieden. Dit project is geïnitieerd door het ministerie van OCW. OZJ voert dit project samen uit met Ingrado vanuit Leerplicht, en Gedragswerk. Hiermee leggen we de verbinding tussen onderwijs en zorg. In dit project wordt het waarderend onderzoeken ingebracht als andere manier om in gesprek te gaan met ouders en jeugdigen, en met professionals.

We ronden bijna het eerste jaar dit project af en we merken dat de omslag van focus op het negatieve, naar focus op het waardevolle, naast lastig (want we zijn het niet gewend), vooral veel energie en creativiteit brengt. Want daar gaat het om in het waarderend onderzoek: in vraagstellingen, interviews, en het samen oppakken van hulpvragen kijken naar wat WEL kan, wat waardevol is, wat werkt. Om te ontdekken welk verlangens en dromen er onder knooppunten schuilgaan, waarvan uit we verder kunnen kijken.

Voor WEL in Ontwikkeling is door OZJ een [praatplaat](#) gemaakt die laat zien wat Waarderend Onderzoeken kan doen. Ook is er vanuit het project een [whitepaper](#) geschreven.

En voor diegenen die zich verder willen verdiepen: er zijn onder de noemer Waarderend Onderzoeken, ook wel Appreciative Inquiry, veel boeken en ander materiaal te vinden die een uitgebreide kijk geven op deze hoopvolle manier van kijken, handelen en veranderen.

